

Іваненко А.С.

Аналіз теоретичних підходів до проблеми підготовки школярів із вадами розумового розвитку до майбутнього сімейного життя

Іваненко Аліна Сергіївна, аспірант

Інститут корекційної педагогіки та психології

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, м. Київ, Україна

Анотація. У статті проведено аналіз соціологічної, психологічної, педагогічної та методичної літератури з проблеми підготовки учнів масової школи та учнів допоміжної школи до майбутнього сімейного життя.

Ключові слова: сім'я, підготовка до сімейного життя, розумово відсталі школярі, поло-рольове виховання, сімейне виховання, допоміжна школа

Постановка проблеми. Підготовка молоді до створення сім'ї – одне з важливих завдань сьогодення, адже родина відіграє велику роль у зміцненні здоров'я і вихованні підростаючого покоління, забезпеченні економічного і соціального прогресу, поліпшенні демографічного положення. Однак, на сьогоднішній день проблемі підготовки молоді до майбутнього сімейного життя в Україні приділяється недостатня увага, про що свідчать проблеми сучасного інституту сім'ї, особливості становлення та розвитку молоді сім'ї.

Огляд досліджень і публікацій. У сучасній загальній психології проблема підготовки молоді до сімейного життя досліджувалась у роботах І. Волги, Т. Говоруна, І. Голода, В. Горелика, І. Гребенникова, З. Кисарчука, В. Ключникова, С. Ковальова, С. Лаптенка, А. Харчева та ін. В них висвітлюються проблеми сучасної сім'ї, питання про формування сімейно-шлюбних відносин, типології функцій сім'ї. Вивченням формування установок і уявлень про сімейне життя займалися такі вчені, як М. Вовчик-Блакитна, З. Кисарчук, В. Кравець, В. Петренко, А. Пріхожан, Н. Толстих, А. Чернов, А. Шмельов, Т. Юферева та ін. Над вивченням та розв'язанням проблем в уже існуючих сім'ях працювали такі вчені, як Э. Арутюнянц, А. Бодальов, В. Дружинін, Е. Ейдемільер, Є. Лічко, В. Сатір, В. Столін, В. Юстицький та ін. У дефектології окремі питання проблеми підготовки до майбутнього сімейного життя розумово відсталих учнів в контексті їхнього морального виховання розглядалися М. Буфетовим, О. Вержиковською, В. Воронковою, І. Єременко, Н. Коломинським, В. Мачихіною, О. Холіною; статевого – Н. Бастун, В. Левицьким, С. Лукорською, М. Матвєєвою, С. Мироною; сімейного – О. Динисовою, Н. Галімовою, М. Гогіним, У. Мاستюковою, Г. Шаумаровим та ін.

Мета статті. Провести аналіз теоретичних підходів до підготовки учнів масової школи та учнів допоміжної школи до майбутнього сімейного життя.

Матеріали й методи дослідження. Для досягнення сформульованої мети застосовано теоретичні методи: аналіз та узагальнення соціологічної, психологічної, педагогічної та методичної літератури.

Виклад основного матеріалу дослідження. До другої половини XVIII сторіччя підготовка підростаючого покоління до створення у майбутньому власної родини здійснювалась стихійно в рамках батьківської родини. У дореволюційні роки підготовка молоді до сімейного життя здійснювалась в рамках просвіти з медичних та гігієнічних аспектів, а питання моралі та соціальних цінностей відносно даної проблеми залишалися в тіні.

У двадцяті роки минулого століття ще достатньо значну роль надавали статевої просвіті (Д. Азбукін, А. Бек, К. Веселовская, П. Певнев та ін.) та поступово почали з'являтися наукові праці, в яких робився акцент на моральну сторону підготовки молоді до сімейного життя (Л. Василевський, Л. Сосюра та ін.). Актуальності моральне виховання підростаючого покоління набуло у працях Л. Виготського. Серед моральних якостей, які необхідно виховувати і прищеплювати молоді, науковець особливе місце надавав почуттю кохання. Л. Виготський акцентував увагу на необхідності виховання відповідальності в коханні та вміння любити одну жінку або чоловіка [2].

Радянський педагог П. Блонський наголошував на необхідності статевої просвіти підростаючого покоління, яка повинна базуватися на педагогічних засадах. Статеве виховання молоді повинно охоплювати не лише проблеми особистої гігієни, а й такі фундаментальні складові взаємовідносин між статями, як товариство, повага та кохання. Школярам необхідно прищеплювати культуру спілкування з протилежною статтю та формувати в них моральний ідеал сім'янина [1].

В педагогічних трудах А. Макаренка зустрічаються ідеї підготовки школярів до майбутніх сімейних відносин, формування в них громадянської гідності та достоїнства сім'янина, єдності суспільних і сімейних інтересів. На думку А. Макаренка, підготовка до сімейного життя повинна включати моральну і статево освіту, організацію життя і діяльності вихованців, об'єднання праці хлопців і дівчат, гідний приклад батьків.

У творчій спадщині В. Сухомлинського велике значення надається вихованню у молоді моральної готовності до створення сім'ї, до батьківства. Ключові складові підготовки до сімейного життя — це виховання вміння дружити ти любити, управляти своїми бажаннями, формування у юнаків та дівчат громадянського обов'язку і відповідальності по відношенню до майбутнього сімейного життя [8].

Проблема підготовки молоді до створення сім'ї не мала необхідного розвитку у післявоєнні роки, на що великий вплив мало введення роздільного навчання хлопців і дівчат. Необхідність виховання майбутнього сім'янина знову набула своєї актуальності лише в 60-70 роки та перейшла на новий виток у своєму розвитку.

З метою підготовки молоді до взаємовідносин з протилежною статтю та до майбутнього сімейного життя був проведений ряд досліджень: виховання взаємоповаги між хлопцями і дівчатами, формування між ними дружніх відносин, виховання в молоді необхідних якостей майбутнього чоловіка та дружини (І. Арабов, 1979; В. Барский, 1966; Л. Верб, 1972; І. Вечір,

1971; Н. Верещагіна, 1973; О. Кунц, 1969; В. Карпи-ков, 1972; П. Постолатьєв, 1973; Р. Лемехова, 1973; В. Гоголина, 1970; Ю. Флоровський, 1967); підготовка старшокласників до майбутнього батьківства, ознайомлення хлопців і дівчат із обов'язками батька та матері, формування навичок ведення господарських справ та розподілу сімейного бюджету (Є. Іл'яна, 1973; Д. Луц-чик, 1976); диференційований підхід до виховання хлопців і дівчат в системі їхньої підготовки до сімейного життя (В. Абаєва; Б. Бушелєва).

У 70-80 роки велику роль з підготовки хлопців і дівчат до створення власної родини почали надавати школі, яка на думку вчених, може завчасно надати молоді необхідні знання з психології, педагогіки, медицини та фізіології, етики, права, економіки, які знадобляться у майбутньому сімейному житті. Проблема підготовки учнів до шлюбно-сімейних відносин в процесі класно-урочних занять і позакласної діяльності була розглянута у роботах Т. Афанасьєвої, В. Барського, Н. Верещагіна, І. Каїрова, А. Гадасіна, І. Гребеннікова, А. Добровича, І. Дубовицького, С. Ковальова, Л. Тимошенко, І. Трухіна, Б. Псавко, Т. Старожицького, Є. Суботського та ін. Однак, увага педагогічної спільноти залишалася прикутою до проблеми підготовки майбутнього благополучного сім'янина. Дослідження науковців були присвячені таким важливим, на їхню думку, аспектам підготовки молоді до майбутнього подружнього життя, як формування моральної готовності школярів до сімейного життя (Л. Тимошенко, Б. Шапіро, В. Водзинський, А. Кочетов, Л. Торгомян та ін.); формування високоморальних переконань відносно взаємин між статями та сексуальної вихованості, озброєння школярів необхідними біологічними знаннями з питань статевого життя (Л. Верб, Н. Кузьміна, А. Салпугра, Р. Лемехова, В. Барський та ін.); формування уявлень про роль батька і матері та готовності до виконання виховних батьківських функцій (Є. Іл'яна, Д. Луцек та ін.); формування уявлень у школярів про ролі та обов'язки господаря і господині, підготовка молоді до раціональної організації сімейного побуту (І. Бестужев-Лада, В. Бойкой, Н. Сімонова та ін.); індивідуальний підхід до старшокласників у їхній підготовці до сімейного життя (Н. Феоктистова та ін.).

У цілому, у сучасній Європі єдиної уніфікованої моделі підготовки молодого покоління до сімейного життя не існує. У 70-90х рр. підготовка молоді до подружнього життя трансформувалася від класичної моделі, що обмежувалося сексуальним вихованням до широкої версії підготовки юнаків і дівчат до створення власної сім'ї. Основні типи підготовки сім'янина в європейських країнах було виділено В. Кравцем:

1-й тип – сексуальне виховання, яке полягало у винятковій підготовці до сексуального спілкування. Сексуальне життя розглядалося окремо від сімейного. Основою даного виховання було навчання ефективним способам сексуального мистецтва, фізіологічним аспектам статевого життя, профілактика небажаної вагітності. Подібний тип підготовки молоді до сімейного життя характерний в 60-ті роки для Швеції;

2-й тип – підготовка до міжособистісних стосунків, яке полягало у традиційному статево-вихованні, що базується на принципах гуманності. Основна мета – надання інформації про гуманні статево-відносини між

чоловіком та жінкою, про кохання як почуття, яке збагачує та насичує сексуальні відносини партнерів. Такий тип характерний для Данії, Югославії, Фінляндії, з 70-х рр. для Швеції і з 90-х рр. для Росії.

3-й тип – підготовка до шлюбу та сімейного життя полягає у поєднанні сексуального виховання з підготовкою до виконання подружніх ролей. Цей тип зустрічається в східноєвропейських країнах (Росія – 80-ті рр., Чехія, Польща, Білорусія) та в країнах латинської культури (Португалія, Італія та, меншою мірою, Франція).

4-й тип – виховання людяності – в основі закладена зосередженість на моральній відповідальності за демографічну кризу, схилення до активної репродукції. Даний тип не розповсюджений.

5-й тип – підготовка до сімейного життя, яка розглядається як складова загального процесу виховання. Основна ідея – не можна готувати людину окремо до сімейного життя, окремо до професійної діяльності, окремо до життя в колективі. Підготовка молоді до подружнього життя, насамперед, полягає у підвищенні їхнього морального рівня. Цей тип зустрічається в окремих соціалістичних країнах [6, с. 267-268].

Аналіз історії підготовки учнів до майбутнього сімейного життя в зарубіжних школах показує, що така підготовка була запроваджена в США у 1927 р., Швеції – 1942 р., Англії – 1943 р., ФРН – 1962 р., Франції – 1973 р., Польщі – 1974 р. Основна спрямованість в програмах цих країн подібна: в молодших класах здійснюється статева освіта, в старших – підготовка до сімейного життя [6].

Українська психолого-педагогічна наука приділяє велику увагу питанням соціального виховання, розвитку і корекції особистості дітей із психофізичними вадами з метою забезпечення їхньої оптимальної інтеграції в сучасні умови життєдіяльності (В. Бондар, Л. Вавіна, І. Дмитрієва, В. Засенко, А. Колупаєва, С. Конопляста, С. Миронова, В. Синьов, Т. Скрипник, В. Тарасун, Л. Фомічова, О. Хохліна, А. Шевцов, М. Шеремет, Д. Шульженко та ін.). У плані розв'язання даної проблеми чималого значення набуває підготовка до майбутнього сімейного життя учнів старших класів спеціальної школи, зокрема учнів з вадами розумового розвитку. Це пов'язано, по-перше, із занепадом культури відносин у багатьох сім'ях, що заважає молодим людям отримати позитивний образ відносин між членами сімейного колективу, по-друге, з негативними тенденціями у молодіжному середовищі, пов'язаними з "сексуальним вибухом", культом еротичності, фіксацією уваги на закритій раніше темі міжстатевих відносин, по-третє, з відсутністю в нашій країні доступної літератури для розумово відсталих підлітків з питань статі та сімейних відносин.

Перші кроки з вивчення подальшої долі випускників допоміжних шкіл, де здебільше увага приділялась питанням їхньої соціальної активності та працевлаштування, хоча й освітлювалась проблема побудови сімейних стосунків, були зроблені такими науковцями, як А. Асафова (1963, 1967); А. Іваніцький (1986); В. Карвяліс (1975, 1987); В. Шалімов (1970); Г. Шаумаров (1990) та ін.

У своїх дослідженнях А. Асафова зробила висновок, що рівень соціалізації та якості життя розумово відсталих випускників залежить від ступеня тяжкості і

структури дефекту. Як показали результати дослідження В. Карвяліса, проведені у 1975 та 1987 роках, серед 645 випускників з вадами розумового розвитку у віці 16-45 років, 73,2% так і не сформували власну сім'ю. Серед респондентів які стали сім'янинами - 21,1% не задоволені сімейним життям. В своїй родині особа з психофізичними вадами займає другорядну позицію, лідер в подружжі партнер з нормальним розвитком, від нього залежить сімейне благополуччя [5].

Серед основних проблем, з якими стикаються в своїх особистих сім'ях колишні випускники допоміжних шкіл Г. Шаумаров виділяє наступні: негативний досвід отриманий до шлюбу, несприятливий приклад батьківської сім'ї; велика кількість дошлюбної вагітності; істотна різниця у віці – від 10-25 років; повне підкорення іншому партнеру, який немає інтелектуальних вад; багатодітність; великий відсоток народження дітей із різними відхиленнями у розвитку; психологічна та соціальна неготовність до сімейного життя; нестача знань з організації сімейного господарства; високий рівень конфліктності між подружжям, неузгодженість сімейних цінностей; проблеми в сексуальних відносинах [10].

Такі науковці, як О. Денисова, О. Морщиніна, Г. Шаумаров виділяють наступні причини, які спричиняють виникнення проблем у майбутній сім'ї у людей з вадами розвитку: недостатньо серйозне ставлення до вибору чоловіка, відсутність відповідальності та необхідної психологічної та моральної зрілості; невміння жити в одному сімейному колективі, егоїстичне відношення до інших членів сім'ї та незацікавленість їхнім життям; бракування культури в сфері духовних, психологічних та сексуальних відносин.

Дисгармонійні стосунки та несприятливий психологічний клімат в батьківській родині накладають негативний відбиток на майбутнє сімейне життя дитини. А. Раку стверджує, що дитина з певними вадами в розвитку схильна копіювати модель сім'ї батьків у власну сім'ю. Негативний вплив батьків негативно впливають на розвиток та якість життя розумово відсталої дитини. Г. Грибанова освітлює проблеми ранньої алкоголізації та наркоманії, ранньої вагітності, великої кількості абортів, розповсюдження венеричних хвороб серед розумово відсталих школярів.

Необхідно зазначити, що тривалий час проблеми сімейного виховання учнів із психофізичними вадами вченими лише зазначалися, і тільки з 90-х років розпочато їх теоретичне та практичне дослідження (О. Денисова, М. Матвєєва, С. Міронова, О. Морщиніна та ін.).

У рамках розв'язання даної проблеми Н. Коломинський наголошував на необхідності вдосконалення існуючих програм допоміжних шкіл з навчальної та виховної роботи. Він наполягав на введенні науково розробленої системи підготовки розумово відсталих школярів до сімейного життя, яка повинна включати соціально-психологічну, статеву, господарську освіту та виховання.

О. Денисова стверджує, що проблема підготовки учнів допоміжних шкіл до сімейного життя є досить актуальною та включає в себе систему соціальних, правових, педагогічних, медичних заходів, які спрямовані на формування в учнів адекватних установок на шлюбно-сімейні відносини. Головним, з точки зору науковця,

у процесі підготовки до майбутнього сімейного життя – є статеве виховання учнів із вадами розумового розвитку. О. Денисовою був розроблений курс "Основи сімейного життя з гігієною статі", метою якого є формування необхідних моральних, гігієнічних, медичних, економічних знань і прищеплення почуття відповідальності за народження та виховання дітей [4].

На думку В. Левицького, неодмінною складовою громадянського виховання особистості є статеворольове виховання, мета якого – формування адекватної поведінки у хлопців і дівчат, характерної для їх статі, для покращення процесу соціалізації особистості. Науковцем було розроблено педагогічне забезпечення формування складових статево-рольової вихованості, яке включає в себе спеціальні завдання, зміст, методи і форми позакласної роботи, спрямовані на розвиток статево-рольових знань, позитивного відношення до статево-рольових норм та взаємодії, формування адекватної статево-рольової поведінки в розумово відсталих молодших школярів.

Приділяючи увагу підготовці розумово відсталих дітей до шлюбного життя, С. Міронова підкреслює важливість статевого виховання даної категорії учнів. Метою статевого виховання є усвідомлення дітей приналежності до своєї статі, усвідомлення властивостей кожної статі, прищеплення дітям норм і правил спілкування та взаємодії між хлопцями й дівчатами, розширення знань про здоров'я та формування гігієнічних навичок, розширення знань і уявлень про сім'ю та родинні ролі. С. Міроновою та М. Матвєєвою з метою статевого виховання та підготовки учнів допоміжної школи до сімейного життя було розроблено систему педагогічних заходів для різної вікової категорії дітей – молодший шкільний вік (7-10 років), молодший підлітковий вік (11-13 років), старший підлітковий (13-16 років) та молодший юнацький (16-18 років) [7].

За кордоном (США, Німеччина, Польща, Чехія, Індія та ін.) приділяється достатня увага статево вихованню учнів з психофізичними вадами. В Україні створення дієвої системи статевого виховання зазначеної категорії дітей лише розпочинається. Н. Бастун та С. Лукомською (2004 рік) була розроблена комплексна програма сексуального виховання підлітків та молоді зі зниженим інтелектом, яка включала в себе цикл тренінгів для фахівців, батьків та молодих людей з інтелектуальною недостатністю. Також був розроблений факультатив "Шлях до тебе", який мав на меті розширення, поглиблення та закріплення знань підлітків та молоді з легкою та помірною розумовою відсталістю про оточуючий світ, міжстатеві стосунки та основи гігієни тіла дорослої людини [9].

Благополучність сімейного життя залежить від багатьох факторів, тому при підготовці розумово відсталих учнів до сімейного життя не можна обмежуватись лише статевим вихованням. С. Міронова підкреслює, що проблема підготовки учнів з вадами розумового розвитку до шлюбно-сімейних стосунків є частиною морального та соціально-гігієнічного виховання, розв'язання якого полягає у сумісній та послідовній роботі сім'ї, школи, лікарів; індивідуального підходу до вихованців [7].

Дослідження Н. Галімової показали, що у розумово відсталих старшокласників відсутні чіткі та достовірні знання про шлюбно-сімейні відносини та необхідні

вміння для побудови адекватних взаємовідносин в сім'ї. Науковцем була запропонована система вдосконалення змісту та навчально-виховної роботи в рамках викладання навчального предмету "Соціально-побутове орієнтування" та система роботи в позаурочний час, основними в яких були уроки з соціально-побутового орієнтування, з метою сімейно-побутової адаптації школярів даної категорії [3].

В.Левицький вважає, що в процесі підготовки учнів із вадами розумового розвитку до сімейного життя основна увага приділяється лише формуванню навичок господарської діяльності, а такі питання, як сімейні ситуації, причини можливих сімейних конфліктів не пояснюються, виховання культури відносин здійснюється на недостатньому рівні.

Висновки. Яким буде сімейне життя в майбутньому у багатьох випадках залежить від уявлень, які сфор-

мувалися у розумово відсталій людині про сім'ю в її дитячі і юнацькі роки до моменту створення своєї власної сім'ї. Молодих людей неможливо вважати підготовленими до шлюбу, якщо в них не сформовані чіткі уявлення про те, для чого вони одружуються, чого чекають від майбутньої сім'ї, які сімейні відносини хотіли б побудувати, які обов'язки покладає на них шлюб. Розумово відсталі підлітки мають потребу в розширенні знань про сім'ю, про її функції, про роль чоловіка та дружини в ній, про особливості взаємодії між членами родини, про особливості побудови спільного господарства та ін. Тому велика відповідальність в підготовці майбутнього сім'янина, в розширенні знань дітей та підлітків із порушеннями розумового розвитку про сім'ю та формуванні їхніх уявлень про власну майбутню сім'ю, покладається саме на спеціальну (допоміжну) школу.

ЛИТЕРАТУРА (REFERENCES TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Блонский П.П. Очерки детской сексуальности / П. Блонский // Избранные педагогические и психологические сочинения: в 2 т. – М., 1979. – Т. 1. – 344 с.
Blonskiy P.P. Ocherki detskoy seksual'nosti [Essays on child sexuality] / P. Blonskiy // Izbrannyye pedagogicheskiye i psikhologicheskiye sochineniya: v 2 t. – M., 1979. – T. 1. – 344 s.
2. Выготский Л.С. Собр. соч.: В 6-ти т. / Л.Выготский. – М., 1983. – Т.5. – 368 с.
Vygotskiy L.S. Sobr. soch.: V 6-ti t. [Works: in 6 volumes] / L. Vygotskiy. – M., 1983. – T.5. – 368 s.
3. Галимова Н.М. Подготовка умственно отсталых старшеклассников к будущей семейной жизни / Н. Галимова: Автореф. дис. канд. пед. наук. – М., 2000. – 25 с.
Galimova N.M. Podgotovka umstvenno otstalykh starsheklassnikov k budushchey semeynoy zhizni [Preparing mentally retarded high school students for their future family life] / N. Galimova: Avtoref. dis. kand. ped. nauk. – M., 2000. – 25 s.
4. Денисова Е.Н. Формирование представлений о межполовых и семейно-ролевых отношениях умственно отсталых подростков в процессе коррекционного обучения и воспитания / Е. Денисова: Автореф. дис. канд. пед. наук. – М., 1998. – 25 с.
Denisova Ye.N. Formirovaniye predstavleniy o mezhpолоvykh i semeyno-rolevykh otnosheniyakh umstvenno otstalykh podrostkov v protsesse korrektsionnogo obucheniya i vospitaniya / E. Denisova: Avtoref. dis. kand. ped. nauk. – M., 1998. – 25 s.
5. Карвьялис В.Ю. О семьях бывших воспитанников специальных школ для аномальных детей / В. Карвьялис // Дефектология. – 1975. – №4. – С. 28-34.
Karvyalis V.Yu. O sem'yakh byvshikh vospitannikov spetsial'nykh shkol dlya anomal'nykh detey [About the families of former pupils of special schools for children of abnormal] / V.Karvyalis // Defektologiya. – 1975. – №4. – S. 28-34.
6. Кравець В.П. Теорія і практика дошлюбної підготовки молоді / В.Кравець. – К.: Київська правда, 2000. – 688 с.
Kravets' V.P. Teoriya i praktyka doshlyubnoyi pidhotovky molodi [Theory and practice of premarital preparation adolescents] / V.Kravets'. – K.: Kyviv'ska pravda, 2000. – 688 s.
7. Миронова С.П., Матвеева М.П. Статеве виховання у допоміжній школі / С. Миронова, М. Матвеева // Посібн. для вчит. – Кам'янець-Подільський: 1996. – 30 с.
Myronova S.P., Matv'yeyeva M.P. Stateve vykhovannya u dopomizhniy shkoli [Sex education in a special school] / C. Myronova, M. Matv'yeyeva // Posibn. dlya vchyt. – Kam'yanets'-Podil's'kyu: 1996. – 30 s.
8. Сухомлинский В.А. Как воспитать настоящего человека / В. Сухомлинский. – К.: Рад. школа, 1975. – 236 с.
Sukhomlinskiy V.A. Kak vospitat' nastoyashchego cheloveka [How to bring this person] / V.Sukhomlinskiy. – K.: Rad. shkola, 1975. – 236 s.
9. Сексуальне виховання підлітків та молоді зі зниженим інтелектом / Н. Бастун, С. Лукомська. – К.: Держсоцслужба, 2007. – 80 с.
Seksual'ne vykhovannya pidlitktiv ta molodi zi znyzhenym intelekтом / N. Bastun, S. Lukoms'ka. – K.: Derzhsoctsluzhba, 2007. – 80 s.
10. Шаумаров Г.Б. Социально-психологические проблемы молодой семьи выпускников специальной школы для детей с задержкой психического развития / Г. Шаумаров: Автореф. док. псих. наук. – М., 1990. – 25 с.
Shaumarov G.B. Sotsial'no-psikhologicheskiye problemy molodoy semi vypusknikov spetsial'noy shkoly dlya detey s zaderzhkoy psikhicheskogo razvitiya [Social and psychological problems of young graduates of special schools for children with mental retardation] / G. Shaumarov: Avtoref. dok. psikh. nauk. – M., 1990. – 25 s.

Ivanenko A.S. Analysis of theoretical approaches to preparing students for future family life

Abstract. The article analyzes the sociological, psychological, educational and methodological literature on the problem of mass school prepare students and pupils of the school for future family life. Reviewed studies of Ukrainian and Russian scientists. Analysis of the problem of training the younger generation to create the future of their family covers the period from the XVIII century to modern times.

Keywords: family, preparation for family life, mentally retarded pupils, sex-role education, family education, special schools

Иваненко А.С. Анализ теоретических подходов к подготовке школьников к будущей семейной жизни

Аннотация. В статье проведен анализ социологической, психологической, педагогической и методической литературы относительно проблемы подготовки учащихся массовой школы и учащихся вспомогательной школы к будущей семейной жизни. Рассмотрены исследования украинских и российских ученых. Анализ проблемы подготовки подрастающего поколения к созданию в будущем своей семьи охватывает период начиная с XVIII столетия до современного времени.

Ключевые слова: семья, подготовка к семейной жизни, умственно отсталые школьники, поло-ролевое воспитание, семейное воспитание, специальная школа